

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

10 Ekim 2019

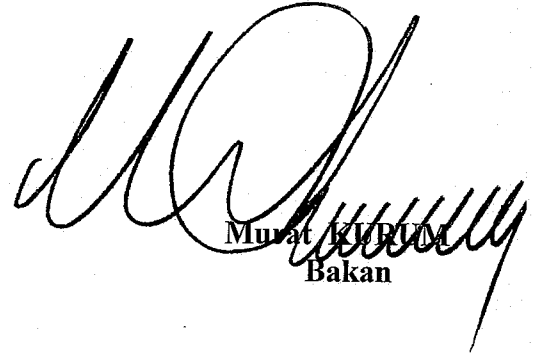
Sayı : 30824082/610- 237591
Konu : Yazılı soru önergeleri

.../.../2019

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listelerde; TBMM Esas numaraları, Bakanlığımıza geliş tarih-sayıları ile konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURBAN
Bakan

EKLER:

-Liste (4 Adet, 5 Sayfa)

-Cevap yazısı (51 Adet, 91 Sayfa)

7/12504 GK 143	7/12726 GK 145	7/13827	7/15235
7/11508 GK 135	7/12509 GK 143	7/13936	7/10305 GK:123
7/10888 GK 127	7/13379 GK 5	7/14435	7/9561 GK 108
7/11125 GK 135	7/16175	7/14437	7/9564 GK 108
7/17253 GK 75	7/15937	7/15609	7/7385 GK 77
7/9277 GK 101	7/7257 GK: 75	7/15610	7/7387 GK 77
7/12505 GK 143	7/13105 GK: 147	7/11980 GK:143	
7/14175 GK 24	7/15938	7/13377 GK:15	
7/16440	7/11347 GK:135	7/14646	
7/16176	7/16228	7/14181	
7/12727 GK 145	7/15935	7/13692	
7/12728 GK 145	7/15936	7/13688	
7/16439	7/11638 GK:142		
7/12619 GK 143	7/7258 GK: 75		
7/11777 GK 142	7/15298 GK: 40		
7/11365 GK 135	7/12618 GK:143		
	7/13106 GK:147		

Mustafa Kemal Mahallesi Eskişehir Yolu 9. Km. No: 278 Çankaya /ANKARA

İrtibat için Erdoğan KIZILKAYA Telefon : (0312) 410 14 54 -

Faks : (0312) 418 74 63 e-posta : erdogan@csb.gov.tr Web : www.cbs.gov.tr

İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ'NÜN
TBMM 7/11980 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI

SORULAR

Anayasa'nın 56. Maddesi "*Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir*" demektedir.

Dünya genelindeki en büyük çevre sorunlarından birisini plastik atıklar oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkeler buna dayanarak plastik içerikli çöplerini başka ülkelere ihraç etmektedirler. Yakın zamana kadar en büyük ithalatçı olan Çin' in plastik atıkların kalitesi ve tehlikeli atıklarla karıştırılarak yurtdışına gönderiliyor olmasından dolayı plastik atık alımına 2017 yılında yasak getirmesi, Malezya ve Vietnam'ın İngiltere'den plastik çöp ithalatına sınırlama getirmesi ve Polonya'nın da konuyu değerlendirmeye başlaması Türkiye'yi 2017-18 döneminde İngiltere'den 80 bin ton plastik çöp ithali ile en fazla plastik çöp alan ikinci ülke konumuna getirdiği birçok basında yer almıştır. 2018'in ilk 3 ayında İngiltere'nin Türkiye'ye gemiyle 27 bin 34 ton plastik çöp gönderdiği, 2017'nin aynı döneminde ise. bu sayının 12 bin 22 ton olduğu ihracatçılar tarafından İngiltere Çevre Ajansı'na bildirilen veriler arasında yer almaktadır. Yapılan çeşitli araştırmalar da Türkiye sahillerinin tüm Akdeniz'deki en kirli sahiller olduğunu göstermektedir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) yayınladığı 2015 yılı raporunda Türkiye'nin çöpünün yalnızca yüzde 1'ini geri dönüşüme yolladığı, atıkların kalanım ise katı atık sahasına gönderdiği, Science Dergisinde yayımlanan bir araştırmaya göre ise de Türkiye, plastik atıkları geri dönüştürme konusunda en başarısız ilk 20 ülke arasında yer aldığı belirtilmektedir. Ulusal ve uluslararası birçok raporda belirtilen ve her geçen yıl daha fazla problem oluşturmaya başlayan plastik atık kaynaklı kirliliğin başta hava kirliliği ve geri dönüşüm sırasında yüksek enerji tüketimi nedeniyle doğaya geri dönülemez zarar verdiği, rast gele istiflenen çöp yığınları ile ülkeye sağlık açısından riskli ürünlerin girmesine neden olduğu bildirilmektedir. Plastiklerin içine, çeşitli amaçlarla ftalatlar ve bisfenoller gibi toksik maddelerin katılıyor olduğu, Bisfenol A (BPA) insanlarda; özellikle de bebek ve çocuklarda hormonal sistem bozukluklarına, obezite, dikkat dağınıklığı ve otizm başta olmak üzere özellikle çocuklarda ciddi sağlık sorunlarına, İçerisinde ftalat ve bisfenol bileşikler olan plastik atıkların geri dönüştürülmesi ile üretilen plastik gıda ambalajları insan sağlığı açısından tehlikeli olan bu kimyasalların gıda maddelerine geçmesine yol açtığı ise Türk Tabipler Birliği tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca, bu durum çevreye zarar vereceği gerekçesiyle uzmanları endişelendirirken, Sokak Atık Toplayıcıları Derneğince yapılan açıklamada da çöp ithalatının geçimlerini çöp toplayarak sağlayan toplayıcıların yıllık ortaya çıkan 6 milyon ton plastik çöpün 3.5 milyon tonunu toplamaları nedeniyle kazançlarının ve çöpün değerinin düşürüldüğünü dile getirmektedirler.

Deniz yolu ile yapılan plastik atık çöplerinin ithalatı sırasında okyanuslara ve denizlere de yayılabilmesi nedeniyle kaplumbağaların ve denizde yaşayan diğer canlıların plastik atıkları ayırt edemeden yemeleri sonucu vücutlarına plastik girmesine ve ölümlerine neden olabilmektedir.

Bu bağlamda;

- 1) Bir yandan 1 Ocak 2019 tarihinde uygulamaya geçilen ücretli poşet satışı ile çevrenin korunması ve çevre kirliliğini önlenmeyi hedeflendiğinizi iddia ederken bir yandan da her yıl artan oranda plastik çöp ithal ederek Türkiye'yi "*dünyanın çöplüğü*" haline getirmenizin izahı nedir?
- 2) Ülkemizin yıllık plastik çöp ithalatı ne kadardır? İngiltere dışında başka ülkelere de plastik çöp alınmakta mıdır? 2005 yılından günümüze kadar plastik çöp ithalatı miktarı toplamda ne kadarı bulmuştur?

- 3) 2015 yılında atık ithalatına getirilen kısıtlayıcı düzenlemelere rağmen atık ithalindeki tehlikeli artışın sebebi nedir?
- 4) İthal edilen plastik atıkların çevrenin korunması yönünden uygunluk denetimi konusunda herhangi bir rapor hazırlanmış mıdır? Hazırlandı ise kamuoyu ile paylaşılmış ya da paylaşılacak mıdır?
- 5) Plastik atıkların deniz canlılarına vermiş olduğu zararlar konusunda Bakanlığınızca yapılmış bir çalışma var mıdır? Var ise kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?
- 6) 2005-2019 yılları arasında ithal edilen plastik çöpler tehlikeli ya da toksik atık olup olmadığı açısından gümrüklerde herhangi bir kontrol ve denetime tabi tutulmuş mudur? Fitalat, bisfenol ya da benzeri toksik bileşikler içeren plastik çöpler bu süreçte ülkemize girmiş midir? Eğer öyle ise ne miktarda girmiştir?
- 7) Gıda ambalajlarında, gıdalarda ve sularda, bebek ve çocuk ürünleri ile oyuncaklarda fitalat ve bisfenol A ile bisfenol S bileşiklerinin kalıntı analizleri yapılmakta mıdır? Eğer yapıldıysa ne gibi sonuçlar elde edilmiştir?
- 8) Plastik atıkların geri dönüşümle yeniden dolaşıma sokulup sokulmadığı, nehir ve denizlere karışmasının engellenip engellenmediği Bakanlığınızca denetlenmekte midir?
- 9) Türkiye’de atık ithalatını hangi şirketler yapmaktadır ve plastik atıklara türlerine göre ayrılarak geri dönüşüm işlemine tabi tutan şirket sayısı kaçtır?
- 10) İngiltere’den Türkiye’ye zehirli atık taşıyan çok sayıda nakliye gemisine, defalarca ihlal yaptıkları tespit edildiği halde ihracat yapmalarına izin verildiği doğru mudur?
- 11) Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi 2018/3 Tebliği kapsamına aykırı hareket eden ve yaptırım uygulanan ithalatçı sayısı kaçtır?
- 12) Başta ithal edilen plastik atıklar olmak üzere, atık plastiklerin tam olarak hangi işlemlerden geçirildiği; geri kazanımda kullanılıp kullanılmadığı ve kullanıldıysa nerelerde kullanıldığı kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?
- 13) Doğamızı, nehirlerimizi, denizlerimizi canlıları korumak için Türkiye’yi dünya ülkelerinin çöplüğü haline getiren denetimli, denetimsiz plastik atık girişini durdurma, plastik ithaline derhal son verme hedefiniz var mıdır?
- 14) 2005-2019 yılları arasında hiçbir kontrol ve denetime tabi tutulmadan, sadece ithalatçı firmanın beyanına dayalı olarak ülkemize ne miktarda plastik çöpü girmiştir ve ithal edilen plastik çöpünün ne kadarı geri dönüşüme tabi tutulmuştur?
- 15) Geri dönüşüme girmeyen plastik çöpler nasıl değerlendirilmektedir?

CEVAPLAR

1,3) Plastik alışveriş poşetlerinin hızlı bir şekilde atık haline gelmesi, hafif ağırlıkları nedeniyle etrafa yayılarak çevre kirliliğini önemli ölçüde arttırması ve kaynak verimliliğini olumsuz yönde etkilemesi nedeniyle atık yönetimi hiyerarşisinde ilk sırada yer alan önleme prensibi kapsamında birçok ülkede olduğu gibi Ülkemizde de plastik poşetlerin gereksiz kullanımın engellenmesi amacıyla ücretlendirilmesi yönünde düzenleme yapılmıştır.

Ülkemizde geri dönüşüm sektörü Bakanlığımız koordinasyonunda ve yerel idarelerin işbirliği ile kapasitesini artırarak ve büyüyerek gelişme sürecini devam ettirmektedir. Geri dönüşüm sektöründe faaliyet gösteren lisanslı tesislerin kapasitelerinin artması yanında yurtiçi atık yönetim uygulamalarının da gelişimi ile toplanan atık miktarlarında önemli oranda artış yaşanmaktadır.

Geri dönüşüm sektörünün büyümesi ile birlikte bu sektörde yer alan tesislerin ihtiyacı olan atık hammaddelere ulaşımı noktasında da ilerleme /gelişme ihtiyacını doğurmaktadır. Bakanlığımız ve yerel idarelerin katkıları ile toplanan atık miktarları gün geçtikçe artmakla birlikte geri dönüşüm sektörünün atık işleme kapasitesinin artmasından dolayı hammadde niteliği taşıyan atıklara yönelik talebin de artması, sektörü yurtdışı kaynaklardan atık temin etme yoluna sevk edebilmektedir.

Ülkemize getirilen ve belirli kriterler doğrultusunda geri kazanımı sağlanarak ekonomimize kazandırılan malzemeler çöp olarak değil ekonomik değere haiz atık olarak addedilerek, atık mevzuatı kapsamında yönetimi sağlanmaktadır. Plastik sanayimizin ihtiyaç duyduğu hammadde temini için diğer ülkelerde olduğu gibi Ülkemizce de belli ölçeklerde lisanslı geri kazanım tesisleri tarafından atık plastik ithal edilmekte ve geri kazanılarak ya hammadde olarak başka sektörlere, ya da bitmiş ürün olarak piyasaya arz edilmektedir.

Atıkların İthalatı işlemleri; Ulusal Atık Yönetim Politikamıza uygun olarak ve yurt içindeki atık yönetimi çalışmalarının gelişiminin ve etkinliğinin korunması ilkesi esas alınarak düzenlenmekte ve Ticaret Bakanlığının uhdesinde belirlenmekte olup; sektör itibari ile ekonomik değere haiz atıkların ithalatı “Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliği” ile kontrole tabi olarak yürütülmektedir.

2,4,9,10,11,14) Ülkemizdeki lisanslı geri kazanım tesislerinin talepleri doğrultusunda geri kazanım amacıyla ithal edilecek tehlikesiz atık miktarında ve ithal edilen ülkelerde de değişiklik görülebilmektedir. 2872 sayılı Çevre Kanunu gereğince tehlikeli atık ithalatı yasaktır. Ticaret Bakanlığınca her yıl Bakanlığımız görüşleri doğrultusunda güncellenerek yayımlanan Tebliğler kapsamında ekonomik değere haiz bazı tehlikesiz atıkların ithaline kontrollü olarak izin verilmektedir. Söz konusu Tebliğ kapsamında yer alan tehlikesiz atıkların ithalinde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerimizce gümrük aşamasında denetimler yapılarak, tehlikesiz atıkların ithalatının Bakanlığımız izin ve denetiminde kontrollü olarak yapılması sağlanmaktadır. Tehlikesiz atıklar yalnızca lisanslı geri kazanım tesisleri tarafından geri kazanım amaçlı getirilmekte olup, geri kazanımı mümkün olmayan atıklar ile bertaraf amaçlı atık ithalatı yasaktır. İthal edilen plastik atıkların tamamı geri kazanılarak hammadde elde edilmekte olup, bertaraf amaçlı (depolama ve/veya yakma amaçlı) atık ithalatı yasaktır. Atık plastik ithalatında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerimizce hem gümrük aşamasında fiziki denetimler yapılmakta, hem de belge kontrolü yapılarak ithalat uygunluk yazıları düzenlenmek suretiyle ithalat izinleri verilmektedir.

5) Bakanlığımızca ulusal deniz yönetimi politika ve stratejilerinin belirlenmesine altlık oluşturulması amacıyla TÜBİTAK-MAM ile üçer yıllık periyotlarda “Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme Programı” yürütülmektedir. Program ile tüm denizlerimizde toplam 353 noktada ulusal mevzuatımız, AB direktifleri ve Bölgesel Deniz Sözleşmeleri’nin yükümlülükleri gereğince izleme çalışmaları yapılmaktadır. Deniz çöpleri, Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme Programı ile pilot ölçeklerde çalışılmaktadır. İlk kez 2013 yılında su kolonu ve sedimanda mikropplastik izlemeye başlanmıştır. Mikropplastikler 2014-2016 dönemlerinde farklı matrislerde (deniz suyu, sediman ve balık midesi) çalışılmaya devam etmiştir. 2016 yılında mikropplastığın yanı sıra makro çöpler deniz tabanında çalışılmıştır. 2017-2019 dönemlerinde ise mikropplastiklerin yanı sıra denizdeki çöpler, sindirilen çöpler (balık midesinde) ve sahildeki çöpler pilot ölçekte izlenmektedir.

6) 2872 sayılı Çevre Kanunu gereğince tehlikeli atıkların ithalatı yasak olup, tehlikesiz nitelikteki sektör itibari ile ekonomik değere bazı atıkların ithalatı Ticaret Bakanlığınca düzenlenen 2018/3 sayılı “Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliği” ile kontrole tabi olarak yürütülmektedir. Türkiye gümrük bölgesine girebilecek atıklar Tebliğin Ek-1 sayılı listesinde belirlenmiştir ve bu atıkların ithalat denetimleri ve gümrük işlemleri de yine ilgili Tebliğ hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir.

7) Gıda ambalajı ve ekipmanları ile oyuncaklar gibi ürünlerin üretim kriterlerinin belirlenmesi ve bu kriterlere uygunluğunun tespitine yönelik denetim ve izleme çalışmaları Bakanlığımız görev ve yetkileri arasında yer almamaktadır.

Ancak; 23/06/2017 tarihli ve 30105 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması Hakkında Yönetmelik ile fitalatlar ve bisfenol A maddelerinin kullanımına ilişkin bir takım kısıtlamalar getirilmiştir.

Söz konusu yönetmeliğin Ek-17'sinde yer alan kısıtlama listesine göre 23/12/2017 tarihinden itibaren fitalatlar:

- Oyuncaklarda ve çocuk bakım eşyalarındaki plastik materyallerin içinde ağırlıkça %0,1'den daha yüksek konsantrasyonlarda kullanılamaz.
- Plastik materyal içinde ağırlıkça %0,1'den daha yüksek konsantrasyonlarda bu fitalatları içeren oyuncaklar ve çocuk bakım eşyaları piyasaya arz edilemez.

Aynı yönetmeliğin Ek-17'sine göre bisfenol A maddesi 31/12/2022 tarihinden sonra "termal kağıtlarda ağırlıkça %0,02'ye eşit veya daha yüksek konsantrasyonlarda piyasaya arz edilemez".

8) Başta Çevre Kanunu olmak üzere çevre mevzuatını oluşturan bütün hukuki düzenlemelerde atıkların geri dönüşümü öncelikli yönetim prensiplerinden birisi olarak ele alınmış; bu sayede doğal kaynakların korunması, atıkların geri dönüşüm sistemine dahil edilerek hammadde olarak ekonomiye tekrar kazandırılması ve kaynakların daha akılcı kullanılmasının sağlanması hedeflenmiştir. Geri dönüşüm sektöründe faaliyet gösteren lisanslı tesislerin kapasitelerinin artması yanında yurtiçi atık yönetim uygulamalarının da gelişimi ile toplanan ve geri dönüşü sağlanan atık miktarlarında önemli oranda artış yaşanmış olup, bu oran zamanla daha da yükselmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun Kirletme Yasağı başlıklı 8. maddesi uyarınca "Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır." Bu yasaklara ilişkin idari nitelikteki cezalar ise Çevre Kanunu 20. Maddesi altında düzenlenmiştir.

Bununla birlikte denizlere ulaşan çöpler ile mücadele amacıyla 10 Haziran 2019 tarihinde "Deniz Çöpleri İl Eylem Planlarının Hazırlanması ve Uygulanması Genelgesi" yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

12) Başta Çevre Kanunu olmak üzere çevre mevzuatını oluşturan bütün hukuki düzenlemelerde atıkların geri dönüşümü öncelikli yönetim prensiplerinden birisi olarak ele alınmış; bu sayede doğal kaynakların korunması, atıkların geri dönüşüm sistemine dahil edilerek hammadde olarak ekonomiye tekrar kazandırılması ve kaynakların daha akılcı kullanılmasının sağlanması hedeflenmiştir. Geri dönüşüm sektöründe faaliyet gösteren lisanslı tesislerin kapasitelerinin artması yanında yurtiçi atık yönetim uygulamalarının da gelişimi ile toplanan ve geri dönüşü sağlanan atık miktarlarında önemli oranda artış yaşanmış olup, bu oran zamanla daha da yükselmektedir.

Konuyla ilgili olarak geri dönüşüme dair çeşitli sayısal veriler Bakanlığımızca yıllık olarak Ambalaj Bülteni, Çevresel Göstergeler vb. adı altında yayınlanmaktadır.

13) Ülkemize getirilen ve belirli kriterler doğrultusunda geri kazanımı sağlanarak ekonomimize kazandırılan malzemeler çöp olarak değil ekonomik değere haiz atık olarak addedilerek, atık mevzuatı kapsamında yönetimi sağlanmaktadır. Plastik sanayimizin ihtiyaç duyduğu hammadde temini için diğer ülkelerde olduğu gibi Ülkemizce de belli ölçeklerde lisanslı geri kazanım tesisleri tarafından atık plastik ithal edilmekte ve geri kazanılarak ya hammadde olarak başka sektörlerde, ya da bitmiş ürün olarak piyasaya arz edilmektedir.

Atıkların İthalatı işlemleri; Ulusal Atık Yönetim Politikamıza uygun olarak ve yurt içindeki atık yönetimi çalışmalarının gelişiminin ve etkinliğinin korunması ilkesi esas alınarak düzenlenmekte ve Ticaret Bakanlığının uhdesinde belirlenmekte olup sektör itibari ile ekonomik değere haiz atıkların ithalatı "Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliği" ile kontrole tabi olarak yürütülmektedir.

15) Ulusal mevzuatımız kapsamında ambalaj atığı veya tehlikesiz atık niteliğinde olan plastik atıklar için Doğal kaynakların korunması, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda üretimin sağlanması ve atık miktarının azaltılması amacıyla ambalaj atıklarının oluşumunun önlenmesi, üretimin kaçınılmaz olduğu durumlarda ise öncelikle yeniden kullanılması, geri dönüştürülmesi, geri kazanılması ve enerji kaynağı olarak kullanılması esastır. Aynı şekilde tehlikesiz atıkların, ekonomiye katkı sağlamak ve nihai bertarafa gidecek atık miktarının azaltılması amacıyla geri kazanılması esastır.